

Dr. Illyés Benjamin

AZ ERDÉSZETI GAZDASÁGTANI KUTATÁSOK FŐ FELADATAI

A gazdasági fejlődés intenzív szakaszában a társadalom töretlen fejlődésének alapvető feltétele a termelés hatékonyságának fokozása. Az egyes emberek ésszerűbb, fegyelmezettebb munkavégzésén kívül az előttünk álló időszakban a korábbinál még több múlik az emberi munkát összehangoló különféle szintű vezetői tevékenység színvonalán. A *vezetésnek* tehát még hatékonyabban kell az *embercsoportokat befolyásolni, segíteni, tevékenységüket összehangolni, a közösen kitűzött, valamint külső körülmények által is meghatározott célok, feladatok elérésére* (Poros T. Ipargazdaság 1975/10.).

Ismeretes, hogy a vezetői tevékenységet négy fő alkotórészre bonthatjuk: a tájékozódásra, a tervezésre-döntésre, a végrehajtás megszervezésére, az ellenőrzésre-elemzésre. Ennek a következő fontosabb rendszerek felelnek meg: tájékozódási (információs), tervezési-döntési (hatásköri), végrehajtási (szervezet kialakítási és fejlesztési, szabályozási, ösztönzési, tájékoztatási stb.), ellenőrzési-elemzési rendszerek.

Az ágazati gazdaságtani és szervezési kutatásoknak egymással összhangban a vezetési tevékenység állandó javítását kell szolgálniuk. Olyan eredményeket kell tehát elérniük, melyek biztosítják az egyre megfelelőbb információs bázison mind racionálisabb döntések meghozatalát, a végrehajtás hatékonyabb *megszervezését*, az ellenőrzés-elemzés színvonalának fokozását.

A Munkaügyi Minisztérium irányelvei — kiindulva a dolgozói létszám csökkenéséből, a munkaidő-alap várható beszűküléséből — a *munkaszervezés* kiemelt fontosságára hívják fel a figyelmet. Hangsúlyozzák, hogy a vezetés egyik funkcióját jelentő szervezésnek a munkavégzés módszerének elemzéséig kell hatolni, onnan kell eljutni a folyamatok ésszerűbb megszervezésén keresztül a vállalati szervezet és működés fejlesztéséig. Ez egyúttal meghatározza a két éve önálló kutatási bázisként működő szervezési kutatások súlypontjait is.

Az *erdészeti gazdaságtani* kutatások súlyponti feladatai a különféle szintű (ágazati, vállalati, üzemi) vezetés tájékozódási, tervezési-döntési, ellenőrzési-elemzési résztvékenységeinek jobb végzését szolgáló speciális ismeretek továbbfejlesztése, új ismeretek kialakítása, egyes konkrét feladatok megoldásával a gyakorlati alkalmazás lehetőségének kipróbálása, az elért eredmények gyakorlati szakemberek részére történő mielőbbi átadása.

Az ágazati gazdaságtani kutatás eredményes végzésének alapvető feltétele a politikai gazdaságtan, a közgazdaságtudományok, a rendszerelmélet, a gazdaság-matematika, a biológiai és műszaki tudományok eredményeinek felhasználása, összegezése. Fel kell tárni az általános gazdasági törvények erdőgazdasági érvényesülésének módját, az erdőgazdasági termelési folyamat ökonómiai sajátosságait. Az így kialakított ismereteknek hozzá kell járulniuk a társadalom rövid és hosszútávú érdekeinek megfelelő gazdaságpolitika, fafajpolitika és műszaki fejlesztési elképzelések gazdaságilag racionális meghatározásához.

Abból kiindulva, hogy a társadalom alapvető érdeke a természeti erőforrások — és egyik legfontosabb elemük: az erdő — védelme, bővített újratermelése, az erdészeti gazdaságtani kutatások *hosszabb távú* feladatai a következők:

— törekedni kell arra, hogy a kialakítandó eljárások képesek legyenek a környezetre ható emberi beavatkozások ökológiai és ökonómiai egységes értékelésére; ezek alapján a társadalom távlati és jelen érdekeit összhangba hozó gazdasági feltételek tudatosabb kialakítására;

— feltárandó, hogy miképpen építhetők be még célszerűbben az ötéves, éves tervezési rendszerbe a környezetvédelmi, üdülési funkciók teljesítéséből származó követelmények;

— kidolgozandók azok a módszerek, melyekkel reálisan feltárhatók a környezet védelméhez és bővített újratermeléséhez *társadalmilag szükséges ráfordítások*; megállapítandók azok az eljárások, melyek biztosítják az erdei termékek és szolgáltatások olyan árrendszerének, finanszírozásának kialakítását, melyek e ráfordítások teljes fedezését lehetővé teszik;

— olyan módszereket kell kialakítani, melyek felhasználásával a vállalatok mérete és szerkezete tökéletesebben megfelel egy adott földrajzi-területi egység természeti és ökonómiai feltételeinek;

— a hazai faanyag teljesebb hasznosítását elősegítő gazdasági intézkedéseket megalapozó ismeretek kialakítása;

— vizsgálni kell a kialakítandó termelési rendszerek ökonómiai vonatkozásait.

A hosszabb távon megoldandó feladatokból kiindulva, a reális lehetőségek alapján 1980-ig a következő feladatok megoldásával igyekszünk a különféle szintű elemző, célkitűző és tervező tevékenységek gazdasági megalapozásának fokozásához, az ágazati gazdaságirányítási rendszer továbbfejlesztéséhez hozzájárulni;

— az erdők fajlegű és egyéb anyagi produktumának, valamint környezetvédelmi és jóléti hatásainak egységes szemléletű ökonómiai értékelésére módszer kialakítása és gyakorlati kipróbálása. E bonyolult feladaton belül egyes területeken (környezetvédelmi, jóléti, funkciók értékelése) előreláthatólag tájékoztató jellegű eredmények várhatók. Az V. ötéves tervben sor kerül az ökonómiai típusok meghatározási módszerének továbbfejlesztésére, konkrét elemzések végzésére. Megkezdődik az erdővédelem ökonómiai kérdéseinek vizsgálata is;

— az ágazatunkkal kapcsolatos területi, országos és vállalati szintű elemzési, tervezési módszerek továbbfejlesztése. Újabb követelményként a kutatásoknak tekintettel kell lenni a *területi tervezés* információ igényére is. Az eredményeknek kell segíteniük a területi, ágazati és vállalati tervek összhangját. A gazdaságtani osztály feladata a tervezés előkészítését jelentő *előrejelzések* összeállítási munkáinak koordinálása, egyes területeken pedig gazdasági előrejelzések készítése.

Az élő- és holtmunka ráfordítások alakulását elemző, tájékoztató, döntés előkészítést megalapozó ismeretek továbbfejlesztésére is törekszünk. Tervezzük a termelésben résztvevő munkaerő értékének vizsgálatát, a termelés alapigényességének és hatékonyságának elemzését, az amortizációs normák célszerűbb mértékének megállapítását.

A termelés sajátosságaiból adódóan az erdőgazdálkodásban különlegesen nehéz reális költségszámítások végzése. Egyik fő feladatunk ezért az erdőművelési, fahasználati költségszámítási eljárások fejlesztése, konkrét vállalati és országos szintű számítások végzése:

— a fatermékek árainak alakulását és az árarányok változását meghatározó tényezők feltárása, az összefüggések ismeretében pedig az árrendszer továbbfejlesztésére irányuló javaslatok kidolgozása ugyancsak kiemelt fontosságú feladata az erdészeti gazdaságtani kutatásoknak.

Törekednünk kell arra, hogy mindezeket a munkákat a rendszerelmélet és a gazdaság-matematikai módszerek eredményeinek az erdőgazdasági adaptálásával teljesítsük.

A felsorolt feladatok ágazatunk alapvető problémáihoz kapcsolódnak. A szervezési kutatásokkal való szoros összhang megteremtése mellett az eredményes munkához elengedhetetlenül szükséges igen szoros kapcsolat kialakítása az e területeken tevékenykedő gyakorlati szakemberekkel. E kutatások „laboratóriuma” az üzemeknél, vállalatoknál és a felső szintű vezetésnél van. Az itt dolgozó szakembereknek eddig is jelentős szerepük volt az erdészeti gazdaságtan alapjainak kialakításában, folyamatos fejlesztésében. Ágazati gazdaságtanunk további, gyorsabb ütemű fejlesztése a gyakorlatban „kutató” szakemberek és a kutatásban tevékenykedő „gyakorlati” szakemberek együttműködésével képzelhető csak el.

Ugyancsak fontos feladat az Erdészeti és Faipari Egyetemen, a Faipari Kutató Intézetben és az ERTI gazdaságtani osztályán gazdaságtani problémákkal foglalkozók koordináltabb együttműködése. Az ERTI-ben kialakított távlati fejlesztési elképzelések szerint a soproni Kísérleti Állomásra koncentrálódnak az ágazati gazdaságtan alapjain munkálkodó kutatók (jelenleg a budapesti központban, valamint Mátrafüreden és Kecskeméten is foglalkoznak e témák művelésével). A további koncentrálódás lehetővé teszi a már jelentős szakirodalmi bázis, ökonómiai adatbázis továbbfejlesztését és biztosítja az ebből származó lehetőségek teljesebb kihasználását.

A nemzetközileg is elismert kétkötetes, első, magyar nyelvű ágazati gazdaságtani könyv megjelenése egy korszakot zárt le. Ebben a korszakban — részben ágazatunkon kívüli, részben az erdőgazdálkodáson belülről származó okok miatt — e tudományág fejlődése nem volt töretlen. A könyv megjelenésének ténye a tématerülettel foglalkozók szubjektivitástól mentes összefogásában rejlő lehetőségeket tanúsítja.

Az erdőgazdálkodás előtt álló nehéz feladatok ökonómiai vonatkozásainak feltárása, a problémáknak a társadalmi fejlődés jelenlegi és távlati követelményeivel összhangban álló megoldása csak ennek az összefogásnak további, céltudatos erősítésével, bővítésével, rendszeres megújításával valósítható meg.

A lapban megjelent tanulmányok szerzői: dr. Csontos Gyula, a FAGOK vezérigazgatója, Czerny Károly, Aranykalász Termelőszövetkezet erdészeti ágazatvezető erdőmérnöke, Ráckeve; dr. Illyés Benjámín, ERTI Kísérleti Állomás igazgatója, Sopron; Keresztesi Béla akadémikus, az ERTI főigazgatója, Budapest; Király Pál erdőmérnök, az ER—FA főszerkesztője, Budapest; Murányi János osztályvezető, FAGOK, Budapest; Németh László, az NyFK erdőgazdaságának igazgatója, Szombathely; dr. Sali Emil, a MÉM Erdészeti és Faipari Főosztály vezetője, Budapest; dr. Soós Gábor MÉM államtitkár, Budapest; dr. Szalóczy Bálint, a MÉM Kutatási és Szakoktatási Főosztály vezetője, Budapest.